

DARIUSZ ZASTOCKI

Historia prywatnych firm leśnych w Polsce w latach 1924-2010

History of private forest companies in Poland in the years 1924-2010

ABSTRACT

Zastocki D. 2016. Historia prywatnych firm leśnych w Polsce w latach 1924-2010. Sylwan 160 (6): 466-474.

The beginnings of private forest services sector date back to the interwar period when harvesting operations and sawmill services were carried out by private companies leading to forest devastation. Adam Lorek, the first director-general of the State Forests, started to build the structure of forest administration and hire manual workers. After the World War II, forestry in Poland operated in a centrally planned economic system, which precluded the functioning of the private forest services sector. The development of private forest companies in Poland began in the early 1990s. The employed free-market economy forced the State Forests to introduce many reforms and modifications to forest management, forest operations, as well as to the trading and sales of timber. All forest operations are being outsourced to private forest companies. Forest districts select bidders to perform the required forest operations according to the existing procedures, while ensuring the favourable conditions for the creation of new jobs. Forest companies face many difficulties to meet the growing demands laid down by the forest administration staff in tender specifications. The paper presents the current status of the private forest services sector, and describes the trends in the development of private forest companies providing services to the State Forests.

KEY WORDS

forestry, privatisation of forest services, forest companies

ADDRESSES

Dariusz Zastocki – e-mail: dariusz.zastocki@wl.sggw.pl

Katedra Użytkowania Lasu, SGGW w Warszawie; ul. Nowoursynowska 159, 02-767 Warszawa

Wstęp

Od powstania II Rzeczypospolitej obserwowano zmiany w gospodarce leśnej związane z wprowadzeniem sektora usług leśnych. Pierwszym krokiem było wdrożenie jednolitego systemu gospodarki leśnej opartego na sprawnie działającej administracji lasów państwowych na terenie byłych zaborów [Rozporządzenie... 1928, 1930; Broda 1988]. Działalność w nowej rzeczywistości pozwoliła Lasom Państwowym na utworzenie własnego sektora wykonawczego w zakresie pozyskania i przerobu drewna [Molenda 1964; Szkiłłądź 1974]. Niestety, nie wszystkie prace mogły być wykonywane przez pracowników własnych, więc podpisano wtedy wiele niekorzystnych umów z firmami prywatnymi na pozyskanie zasobów drzewnych oraz dzierżawę tartaków z obowiązkiem dostaw drewna, co w rezultacie prowadziło do dewastacji drzewostanów, m.in. w Białowieży, we Lwowie i Łucku, gdzie na pozyskanie drewna zawarto 23 umowy na 38 ogółem

obowiązujących [Molenda 1964]. Ważnym zadaniem Lasów Państwowych w okresie międzywojennym było stałe podwyższanie rentowności przedsiębiorstwa. Adam Lorec, ówczesny dyrektor naczelny Lasów Państwowych, widział niekorzystny wpływ sposobu realizacji umów dotyczących koncesji na pozyskanie, sprzedaż drewna i wykonawstwo prac przez prywatne firmy. Podczas jego kadencji znacznie wzrosło zatrudnienie w administracji leśnej oraz na stanowiskach robotniczych. Taka decyzja pozwoliła na realizację wszystkich prac z zakresu użytkowania lasu własnymi siłami poprzez nieodnawianie umów i niepodpisywanie nowych. Lorec zaczął przejmować wydzierżawione tartaki oraz zorganizował własny aparat zbytu drewna poprzez utworzenie firmy Paged [Broda 1995, 2000]. Firma ta w okresie międzywojennym miała siedzibę w Gdyni, ze względu na nowoczesny port drzewny. Pozwalało to na eksport towarów drzewnych mających oryginalny znak jakości (LP) do innych krajów Europy [Paschalis 1995]. Po zakończeniu działań wojennych gospodarka leśna Polski funkcjonowała w systemie nakazowo-rozdzielczym.

Pierwsze kroki w kierunku powstania prywatnego sektora usług leśnych podjęto na początku lat 90. ubiegłego wieku w okresie przemian ekonomiczno-organizacyjnych w gospodarce polskiej. Konieczne stało się wówczas przystosowanie funkcjonowania jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, które zarządzają lasami będącymi własnością Skarbu Państwa, do wymagań gospodarki rynkowej. Podjęły one szereg działań zmierzających do poprawy efektywności gospodarowania, polegających głównie na wprowadzeniu przetargów na usługi leśne i prace, a tym samym zleceniu ich wykonania prywatnym podmiotom gospodarczym. Poprawę efektywności gospodarowania jednostek organizacyjnych leśnictwa uzyskano dzięki konkurencyjności firm leśnych pod względem cen, terminowości realizacji zadań, jakości i kompleksowości usług oraz dyspozycyjności. Rozwiązania stosowane w nowej sytuacji nie mogły być sprzeczne z uwarunkowaniami społecznymi i kulturowymi naszego kraju. Początkowo proces prywatyzacji rozpoczęło kilka nadleśnictw, zlecając usługi firmom leśnym, z wyjątkiem prac wykonywanych w szkółkach leśnych. W 1991 roku z inicjatywy ówczesnego Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Olsztynie powołano zespół do opracowania wytycznych ramowych dotyczących prywatyzacji prac leśnych [Prywatyzacja... 1991], który wykorzystał praktyczne doświadczenia nadleśnictw Dobrocin i Olsztynek. W 1995 roku powstały nowe wytyczne, w których zawarto stanowisko dyrekcji Lasów Państwowych w zakresie podejmowanych przez nadleśnictwa działań dotyczących procesów prywatyzacji usług leśnych. Jednocześnie prywatyzacja działalności gospodarczej nadleśnictw została uznana za ważną część strategii Lasów Państwowych [Prywatyzacja... 1995] i w 1996 roku rozpoczęła się na szeroką skalę. Właścicielami powstałych firm byli w zdecydowanej większości zwalniani pracownicy LP, którzy nie byli przygotowani do funkcjonowania w nowej rzeczywistości gospodarczej i nie dysponowali odpowiednim kapitałem i zapleczem technicznym. W związku z tym PGL LP rozpoczęło w ramach obowiązujących przepisów wspomaganie procesu prywatyzacji. Istotny wpływ na rozwój sektora usług leśnych miały zmiany w zakresie roli i zadań LP w rozwoju prywatnych firm leśnych [Zarządzenie... 2002].

W wyniku dalszych przemian sposobu funkcjonowania gospodarki narodowej zmianie ulegały obowiązujące przepisy prawne i uwarunkowania organizacyjne funkcjonowania firm leśnych. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej firmy te uzyskały możliwość podpisywania kontraktów na wykonywanie usług według przepisów unijnych. LP musiały dostosować obowiązujące zasady do zasad obowiązujących w UE przy zamawianiu usług [Zarządzenie... 2004] oraz współpracy administracji leśnej z właścicielami sektora usług leśnych [Zarządzenie... 2011]. Lasy Państwowe, doceniając istotną rolę prywatnego sektora usług leśnych, wskazują na konieczność zbudowania wieloletnich umownych więzi z przedsiębiorcami leśnymi, wpływających na stabilność świadczonych usług oraz potrzebę wykorzystania nowoczesnych i zmechanizowanych technologii prac leśnych [Strategia... 2013].

Prywatny sektor usług leśnych istnieje przeszło 20 lat, przechodząc podobnie jak inne nowo powstające sektory kolejne fazy rozwoju [Kocel 2013]:

- fazę sektora rozproszonego (pojawiającego się), przypadającą na lata 1990-1996,
- fazę sektora dojrzewającego, obejmującą lata 1997-2004 (do 1 maja 2004 roku),
- fazę sektora o cechach globalnych, obejmującą okres od wstąpienia Polski do Unii Europejskiej do chwili obecnej.

Prywatyzacja usług leśnych spowodowała istotne zmiany nie tylko w działalności nadleśnictw, ale i w całej gospodarce leśnej, a najważniejszym ich elementem był spadek zatrudnienia w Lasach Państwowych. W latach 1989-2011 zmniejszyło się ono o 78,72% (91 726 osób), w tym pracowników na stanowiskach robotniczych aż o 96,74% (78 683 osoby). Zauważalny spadek ogólnego zatrudnienia w Lasach Państwowych miał miejsce w 1992 roku po wprowadzeniu aktów wykonawczych do ustawy o lasach. W wyniku przemian strukturalno-organizacyjnych nastąpiła również redukcja liczby osób pracujących na stanowiskach nierobotniczych: o 13 043 osoby w latach 1989-2011 [Kocel 2013]. Zlecenie wykonawstwa usług leśnych prywatnym podmiotom wymagało wielu zmian organizacyjnych w strukturze czasu pracy terenowej administracji leśnej, mającej codzienny kontakt z firmami świadczącymi usługi.

Prywatny sektor usług leśnych jest powiązany ściśle z gospodarką leśną i wymaga oceny aktualnego stanu oraz uwarunkowań i perspektyw rozwoju. W związku z tym głównym celem pracy jest analiza aktualnego stanu sektora usług leśnych i określenie tendencji rozwoju prywatnych firm leśnych świadczących usługi na rzecz Lasów Państwowych w latach 1993-2010. Jednocześnie podjęto próbę określenia barier ograniczających rozwój prywatnych firm leśnych oraz wskazanie kierunków wspierania prywatnej przedsiębiorczości w leśnictwie.

Material i metody

Prywatne firmy leśne w Polsce, podobnie jak za granicą, należą do sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z przepisami niemal każdą firmę prywatną można uznać za „małego przedsiębiorcę” [Ustawa... 2004a]. Programy dotyczące wspierania sektora małych i średnich firm w krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej wynikają w głównej mierze z ważnej roli przypisywanej im w rozwoju gospodarczym [Bielawska 1992]. Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw rozpatrywane jest z punktu widzenia dostarczanych korzyści gospodarczych. Wymieniane są efekty: produkcyjny, zatrudnienia, postępu technicznego, regionalnej decentralizacji oraz mobilizacji kapitału, które można odnieść również do prywatnych firm leśnych. Małe firmy działają zazwyczaj lokalnie (jako bardziej elastyczne w wyborze lokalizacji), a jednocześnie są pomocne w ograniczaniu migracji ludności w wieku produkcyjnym ze wsi lub małych miasteczek do dużych aglomeracji miejskich. Istotne jest także realne zapotrzebowanie na produkowane wyroby lub świadczone przez te firmy usługi [Opałło 1993].

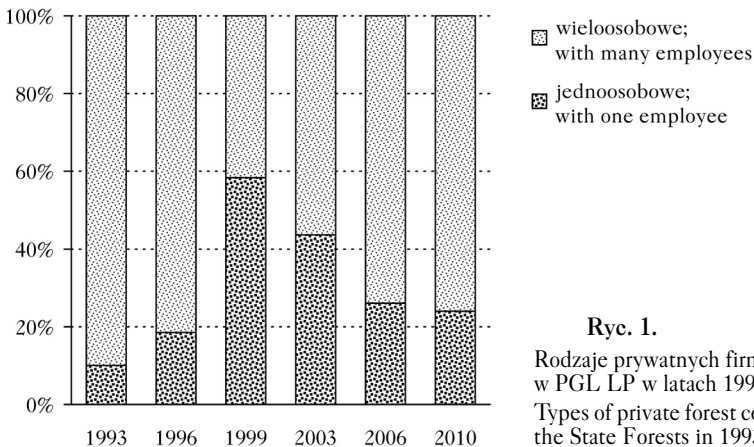
Nadrzędnym celem prywatyzacji działalności nadleśnictw w Polsce jest podniesienie na wyższy poziom efektywności ekonomicznej nadleśnictw jako podstawowych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych poprzez zlecenie wykonania prac obcym wykonawcom, tj. zakładom usług leśnych. Chcąc właściwie ocenić skuteczność procesu prywatyzacji usług leśnych w PGL LP, należy zbadać wszystkie działy gospodarki leśnej pod względem efektywności realizacji planów gospodarczych Lasów Państwowych działających na zasadzie samofinansowania swojej działalności. Jednocześnie konieczne jest poznanie funkcjonowania prywatnych firm leśnych i poziomu współpracy między Lasami Państwowymi a Zakładami Usług Leśnych. Rozwój prywatnych firm był determinowany wieloma barierami, które starano się ograniczyć lub zlikwidować.

wać za pomocą odpowiednich mechanizmów wspierających rozwój prywatnego sektora usług leśnych. Na funkcjonowanie niektórych mechanizmów Lasy Państwowe nie mają wpływu, gdyż wynikają one z polityki leśnej państwa.

Wyniki i dyskusja

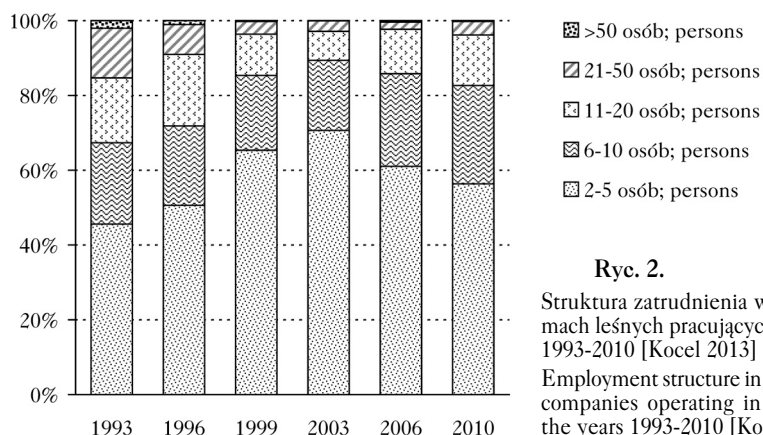
Wyższy efekt produkcyjny w małych i średnich firmach w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami wynika z bardziej efektywnego wykorzystania kapitału [Bielawska 1992]. W Polsce w ostatnich latach wzrastał stopniowo udział sektora małych i średnich przedsiębiorstw w tworzeniu produktu krajowego brutto (PKB). W 2007 roku małe i średnie firmy wytwarzały 47,3% PKB, natomiast w 2009 roku – 48,4% PKB. W kolejnych latach w wyniku globalnego kryzysu ekonomicznego ich udział w PKB spadł i w 2011 roku wyniósł 47,3%. W porównaniu z 2008 rokiem nastąpił w 2012 roku wzrost zatrudnienia w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 11,7%. Oznacza to dużą konkurencyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw na rynkach światowych [Raport... 2013].

W Polsce w wyniku przemian ekonomicznych nastąpił żywiołowy rozwój sektora usług leśnych. Powstanie firm leśnych prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek odbywało się dwoma sposobami. Pierwszy był wynikiem inicjatywy osób chcących założyć prywatną firmę, natomiast drugi wynikiem nacisku wywieranego przez administrację na pracowników fizycznych odchodzących z nadleśnictw, by zakładali firmy pracujące na własny rachunek i w ich ramach świadczyli usługi na rzecz nadleśnictw. Liczba pracowników zatrudnionych przez firmę jest jednym z parametrów świadczących o jej wielkości [Łuczka 1995]. Lata 1993-2003 charakteryzują się największą dynamiką powstawania firm leśnych, wskutek transformacji polskiej gospodarki i uregulowań prawnych w Lasach Państwowych. W analizowanym okresie powstało dużo firm jednoosobowych i małych, zatrudniających do 5 stałych pracowników. Ogółem w 2003 roku w Lasach Państwowych pracowało 7539 firm leśnych, z których 3287 było firmami jednoosobowymi, a 3004 firmy zatrudniały do 5 pracowników. Liczba podmiotów świadczących usługi na rzecz Lasów Państwowych spadła w 2010 roku do 4231 (1016 firm jednoosobowych oraz 1812 firm zatrudniających od 2 do 5 robotników stałych). Pozytywnym zjawiskiem odnotowanym w 2010 roku jest wzrost liczby firm zatrudniających od 21 do 50 robotników stałych do 115 (ryc. 1 i 2). Wynika to najprawdopodobniej z wielkości pakietów usług ustalanych przez nadleśnictwa i zamieszczanych w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówień (SIWZ) odnośnie do konieczności zatrudniania robotników stałych przez firmy przystępujące do przetargów.

Ryc. 1.

Rodzaje prywatnych firm leśnych pracujących w PGL LP w latach 1993-2010 [Kocel 2013]
Types of private forest companies operating in the State Forests in 1993-2010 [Kocel 2013]

Ryc. 2.

Struktura zatrudnienia w wieloosobowych firmach leśnych pracujących w PGL LP w latach 1993-2010 [Kocel 2013]

Employment structure in multiple-person forest companies operating in the State Forests in the years 1993-2010 [Kocel 2013]

Mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające do 9 pracowników, w 2010 roku stanowiły 86,91% wszystkich firm leśnych świadczących usługi na rzecz PGL LP. Natomiast firmy małe, zatrudniające od 10 do 49 pracowników, stanowiły 13%, a firmy średnie, zatrudniające powyżej 50 osób, zaledwie 0,19% ogólnej liczby firm leśnych (ryc. 2). Utrzymanie dużych firm leśnych jest problematyczne ze względu na konieczność działania na dużym obszarze, co łączy się ze wzrostem kosztów przejazdu.

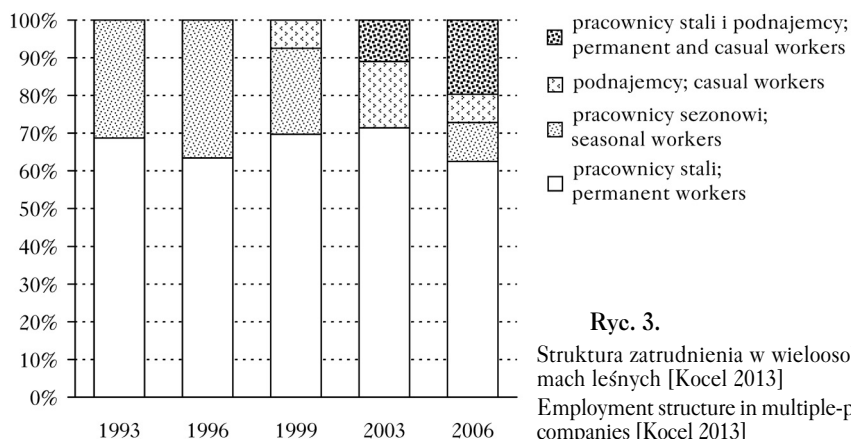
Firmy wieloosobowe najczęściej zatrudniają określoną liczbę pracowników stałych, co związane jest z warunkami stawianymi leśnym firmom leśnym przez nadleśnictwa w przetargach na wykonanie prac leśnych. Liczba firm zatrudniających wyłącznie pracowników stałych wzrosła z 79 w 1993 roku do 526 w 2003 roku, co stanowiło odpowiednio 68,7 i 71,4% ogólnej liczby firm. W 2006 roku nastąpił spadek – odnotowano 200 firm zatrudniających wyłącznie robotników stałych, co stanowiło 62,5% ogólnej liczby firm leśnych wieloosobowych udzielających odpowiedzi. W latach 1993-1999 nastąpił także wzrost liczby firm wieloosobowych zatrudniających wyłącznie pracowników sezonowych z 36 do 100, jednakże ich udział procentowy spadł z 31,3 do 22,8%. W 2003 roku firmy wieloosobowe nie wykazały zatrudnienia wyłącznie pracowników sezonowych, a w 2006 roku takich firm było 33, co stanowiło 10,3% ogólnej liczby firm wieloosobowych. Od 1999 roku firmy w strukturze zatrudnienia wykazują także podwykonawców, tzw. podnajemców, których udział wzrósł z 7,5 do 17,6% w 2003 roku, po czym w 2006 roku spadł ponownie do 7,5% w ogólnej liczbie firm wieloosobowych. W latach 2003-2006, ze względu na wymagania przetargowe, wśród firm wieloosobowych odnotowano wzrost liczby firm zatrudniających robotników stałych i podnajemców – ich udział wzrósł z 11 do 19,7% (ryc. 3). Wynika to także z powszechnego dążenia do zmniejszania kosztów działalności, gdyż zgodnie z obowiązującym prawem podwykonawcami są najczęściej firmy jednoosobowe, które mają zarejestrowaną działalność gospodarczą. Jednocześnie jako samodzielne podmioty gospodarcze ponoszą wszelkie opłaty i wykonują zobowiązania wynikające z prowadzonej działalności. Wśród firm prywatnych występują także przypadki zatrudnienia w „szarej strefie”. Upowszechnianie się takiego rodzaju pracy jest jedną z cech transformacji polskiego rynku pracy [Kałaska i in. 1996].

Wybór wykonawców usług w PGL LP odbywa się na podstawie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych [Ustawa... 2004b]. W analizowanym okresie dominowały umowy zawarte przez firmy prywatne z nadleśnictwami na okres do jednego roku oraz na jeden rok. Nadleśnictwa coraz chętniej zawierają też umowy dłuższe: w roku 2008 i roku 2009 przeważały umowy dwuletnie, których zawarto odpowiednio 1641 i 1901. W latach 2010-2012 zawierano mniej nowych

umów dwuletnich, ale wzrosła liczba umów na trzy i więcej lat – w 2012 roku wyniosła 184 (tab.). Taki sposób działania przyczynił się do stabilizacji prywatnych firm leśnych mogących inwestować w specjalistyczny sprzęt wykorzystywany w nowoczesnych technologiach.

W latach 2010-2012 najwięcej firm leśnych pracujących na podstawie umów na świadczenie usług z zakresu gospodarki leśnej stwierdzono w nadleśnictwach znajdujących się na terenie regionalnych dyrekcji LP w Szczecinku, Krośnie, Toruniu i Wrocławiu. Natomiast najmniej firm wykonywało prace na terenie regionalnych dyrekcji LP w Gdańsku, Poznaniu i Warszawie. W RDLP Szczecinek w analizowanym okresie pracowało od 350 do 375 firm, natomiast na terenie nadleśnictw należących do RDLP Poznań świadczyło usługi od 65 do 77 firm leśnych (ryc. 4). Na liczbę podpisywanych umów znaczny wpływ ma wieloletnia polityka prowadzona przez kierownictwo nadleśnictw i regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych dotycząca kreowania usług leśnych.

Polska, jako członek Unii Europejskiej, współtworzy europejską politykę gospodarczą, uwzględniając własne priorytety dotyczące rozwoju oraz wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), do których zaliczane są firmy świadczące usługi leśne. Na poziomie wspólnoty i kraju przedstawiono projekt spójnej strategii działania wobec małych i średnich przedsiębiorstw oraz konieczność zapewnienia im optymalnych możliwości funkcjonowania i rozwoju [Komunikat... 2008]. Rozwój sektora usług leśnych uzależniony będzie także od decyzji dotyczących funkcjonowania gospodarki leśnej w Polsce. Rozwojowi sektora usług leśnych sprzyjać będzie organizowanie szkoleń z zakresu bhp i kursów dla drwali-motorniczych oraz operatorów maszyn

Ryc. 3.

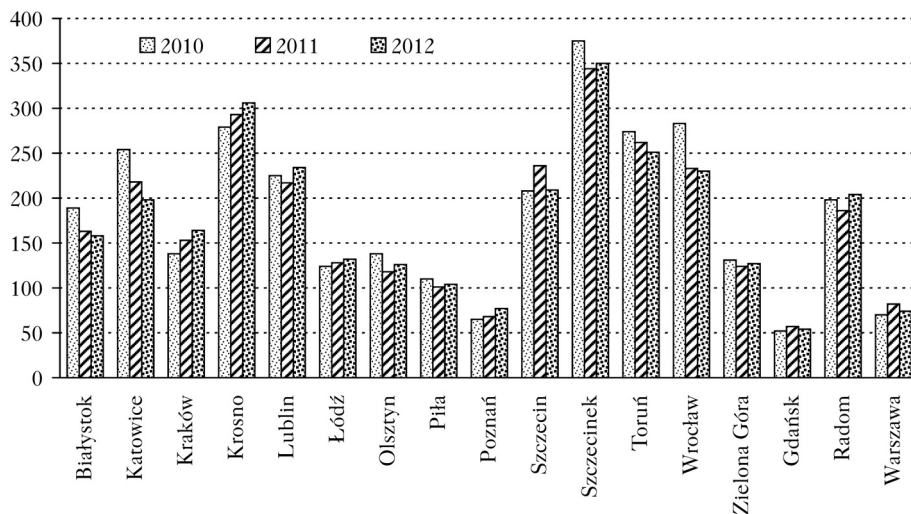
Struktura zatrudnienia w wieloosobowych firmach leśnych [Kocel 2013]
Employment structure in multiple-person forest companies [Kocel 2013]

Tabela.

Okres [lata] realizacji umów zawartych przez prywatne firmy leśne z nadleśnictwami w latach 2008-2012 [Kocel 2013]

Duration [years] of implementation of the agreements concluded with forest districts by private forest companies in 2008-2012 [Kocel 2013]

	<1	1	2	3	>3	Razem Total
2008	6 131	2 813	1 641	28	25	10 638
2009	6 099	2 648	1 901	46	28	10 722
2010	8 486	2 364	1 373	84	20	12 327
2011	8 137	2 480	1 370	91	79	12 157
2012	5 512	2 103	996	125	59	8 795

Ryc. 4.

Liczba firm leśnych świadcząca usługi dla PGL LP w latach 2010-2012 [Kocel 2013]

Number of companies providing services to the State Forests in 2010-2012 [Kocel 2013]

wieloperacyjnych. Zakup środków technicznych stosowanych w proekologicznych technologiach, np. harvesterów i specjalistycznych ciągników zrywkowych, wymaga dużych nakładów inwestycyjnych, które zwracają się po upływie 3-4 lat, a jednocześnie maszyny te powinny być obsługiwane przez wykwalifikowany personel. Zawieranie umów wieloletnich na wykonanie prac w leśnictwie ułatwiłoby właścicielom firm leśnych inwestowanie i rozwój. Praca w leśnictwie jest pracą ciężką i według właścicieli firm słabo płatną, co powoduje, że wielu pracowników odchodzi do innych, lepiej płatnych sektorów usług. Z jednej strony spowoduje to upadek firm słabych, które nie dysponują odpowiednim sprzętem, a z drugiej utratę pracowników znających specyfikę prac leśnych. Taka sytuacja wymusi wzrost stawek za wykonanie określonych prac. Na zmniejszenie się sektora usług leśnych wpływ będzie miało coraz szersze wdrażanie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000, wprowadzanie odnowień naturalnych oraz rezygnacja z niektórych prac z zakresu zagospodarowania lasu lub znaczna ich modyfikacja. Przyjęcie wymienionych kierunków pomocy będzie wymagało określenia niezbędnych środków finansowych ponoszonych corocznie na ten cel przez Lasy Państwowe oraz opracowania jednolitych rozwiązań organizacyjnych stosowanych przez wszystkie jednostki.

W Polsce nie wykształciły się jeszcze ostatecznie instytucje finansujące przedsięwzięcia, więc małe firmy mają większe możliwości mobilizacji kapitału, wprowadzają one bowiem do gospodarki środki, które pozostałyby produkcyjnie niewykorzystane. Zmobilizowane zostają w ten sposób oszczędności własne, a także krewnych i przyjaciół. Tą drogą nieprodukcyjne wcześniej zasoby zostają wykorzystane w procesie produkcyjnym [Małe... 1995]. Zdolność do mobilizacji kapitału jest bardzo ważna w czasie tworzenia nowego przedsięwzięcia, jak też w łagodzeniu trudności finansowych istniejących już małych przedsiębiorstw. Małe firmy są wspierane finansowo przez większą liczbę osób w porównaniu z przedsiębiorstwami dużymi. Potwierdzają to wyniki ankiety przeprowadzonej w 1993 roku wśród 377 prywatnych firm leśnych. Zapytano wówczas przedsiębiorców leśnych o źródło kapitału założycielskiego. Ankietowani na pierwszym miejscu umieścili oszczędności własne zgromadzone w kraju, stanowiło to 46,3% analizowanych

przypadków. Drugim źródłem kapitału były pożyczki od przyjaciół i rodziny (19,3%), a kredyt bankowy znalazł się na trzecim miejscu [Kocel 1995].

Oprócz tych mocnych stron małe i średnie firmy wykazują wiele słabości, a wśród nich: ograniczone samofinansowanie, brak dostępu do rynku kapitałowego czy kłopoty z nadmiarem lub niedoborem informacji [Hebda 1993]. Najczęstszymi przyczynami upadku nowo powstających firm są błędy popełniane przez niedoświadczonych przedsiębiorców, brak umiejętności przedsiębiorców w prowadzeniu rachunkowości oraz nieumiejętność doboru i zarządzania zasobami ludzkimi [Bednarska 1993].

Inną przyczyną upadku firm jest brak rozpoznania rynku i nadmierny optymizm co do jego chłonności. Wielu właścicieli uzyskane przychody wydaje na poprawienie swojego standardu życia, zapominając, że przychód nie oznacza zysku. Niekompetencja w zakresie prowadzenia rachunkowości niejednokrotnie stawała się powodem upadku firm – koniec pierwszego roku obrachunkowego oznacza wtedy często zakończenie kariery w biznesie [Zastocki 2001].

Wnioski

- ✦ Sektor usług leśnych rozwija się, w wyniku czego na rynku pozostają firmy coraz lepiej przystosowane do funkcjonowania w gospodarce wolnorynkowej. W PGL LP usługi wykonywało w 2010 roku 4231 firm leśnych, z których 3215 było firmami wieloosobowymi. Większość firm leśnych w Polsce to tzw. mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające do 9 pracowników. Z roku na rok liczba takich firm maleje poprzez łączenie się ich w małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 pracowników, co wynika najprawdopodobniej z wielkości pakietów usług ustalanych przez nadleśnictwa i zamieszczanych w SIWZ odnośnie do konieczności zatrudniania robotników stałych przez firmy przystępujące do przetargów.
- ✦ W strukturze zatrudnienia od 1999 roku występują podnajemcy, natomiast w latach 2003–2006, ze względu na wymagania przetargowe, firmy zatrudniające robotników stałych i podnajemców. Takie rozwiązanie jest powszechne w dążeniu do zmniejszania kosztów działalności – zgodnie z obowiązującym prawem podwykonawcami są najczęściej firmy jednoosobowe, które mają zarejestrowaną działalność gospodarczą i jako samodzielne podmioty gospodarcze ponoszą wszelkie opłaty i wykonują zobowiązania wynikające z prowadzonej działalności.
- ✦ Wdrażanie nowoczesnych technologii oraz ekologiczacja gospodarki leśnej wymuszają na właścicielach firm leśnych zakup nowoczesnego sprzętu do pozyskania i zrywki drewna. Zakup sprzętu specjalistycznego (np. harvesterów) i specjalistycznych ciągników zrywkowych (tj. forwarderów) wymaga dużych nakładów inwestycyjnych, które zwracają się po kilku latach, więc zawieranie umów wieloletnich na wykonanie prac w leśnictwie zachęci właścicieli do inwestowania w tego typu sprzęt.
- ✦ Przyszłość i rozwój prywatnego sektora usług leśnych będzie zależał od sytuacji w Lasach Państwowych i działań prowadzonych w gospodarce narodowej oraz Unii Europejskiej w zakresie wspierania małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Rozwojowi prywatnego sektora usług leśnych sprzyjać będzie stworzenie odpowiedniego systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego operatorów maszyn specjalistycznych. Działanie to wymusi na PGL LP opracowanie i wprowadzenie jednolitych rozwiązań we wszystkich nadleśnictwach.

Literatura

- Bednarska D. 1993. Znaczenie małego biznesu i przyczyny jego upadku. Przegląd Organizacji 8.
 Bielawska A. 1992. Znaczenie małych firm dla rozwoju gospodarczego. Ekonomista 3: 463-468.
 Broda J. 1995. Rozwój organizacyjny i podstawy prawne lasów państwowych w okresie międzywojennym i powojennym. Sympozjum „Adam Loret – prekursor współczesnego leśnictwa polskiego”. Warszawa.

- Broda J. 1988. Zarys historii gospodarstwa leśnego w Polsce. PWRiL, Warszawa.
- Broda J. 2000. Historia leśnictwa w Polsce. Wyd. AR im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu.
- Hebda G. 1993. Aby małe było piękne. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Austrii. Przegląd Organizacji 5.
- Kałaska M., Kastrubiec S., Witkowski J. 1996. Praca nierejestrowana w Polsce w 1995 roku. Raporty Problemowe. GUS, Warszawa.
- Kocel J. 1995. Organizacyjne i finansowe aspekty działalności prywatnych firm leśnych w Polsce. Pr. Inst. Bad. Leśn. A 801-808.
- Kocel J. 2000. Wpływ prywatyzacji działalności gospodarczej nadleśnictw na przemiany ekonomiczno-organizacyjne w gospodarce leśnej Polski w latach 1989-1996. Rozprawy i Monografie. IBL, Warszawa.
- Kocel J. 2002. Stan i uwarunkowania rozwoju prywatnego sektora usług leśnych w Polsce, Pr. Inst. Bad. Leśn. 931: 6-25.
- Kocel J. 2005. Prywatny sektor usług leśnych w latach 1999-2003. Leśn. Pr. Bad. 2: 17-34.
- Kocel J. 2011. Stan obecny i przyszłość prywatnych firm leśnych. W: Strategia rozwoju lasów i leśnictwa w Polsce do roku 2030. Zimowa Szkoła Leśna przy Instytucie Badawczym Leśnictwa. III Sesja.
- Kocel J. 2013. Firmy leśne w Polsce. CILP, Warszawa.
- Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – „Najpierw myśl na małą skalę”. 2008. COM (2008) 394, wersja ostateczna.
- Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej. Polityka wobec małych i średnich przedsiębiorstw. 1995. Gospodarka Narodowa 7.
- Molenda T. 1964. Stosunki agrarno-leśne i charakterystyka gospodarza lasów. Ustawodawstwo leśne. W: Dzieje lasów, leśnictwa i drzewnictwa w Polsce. PTL-PWRiL, Warszawa. 309-330.
- Łuczka T. 1995. Wybrane problemy klasyfikacji małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych. Gospodarka Narodowa 7.
- Opallo M. 1993. Uwarunkowania regionalnych procesów rozwoju. Gospodarka Narodowa 2.
- Paschalis P. 1995. Obecność Polski na międzynarodowym rynku drzewnym w latach 1934-1994. Sympozjum „Adam Loret – prekursor współczesnego leśnictwa polskiego”. Warszawa.
- Prywatyzacja działalności gospodarczej Nadleśnictw 1995: Wytyczne ramowe Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. 1995. DGLP, Warszawa.
- Prywatyzacja prac leśnych 1991: Wytyczne ramowe Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. 1991. DGLP, Warszawa.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012. 2013. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1930 r. o zmianie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o organizacji administracji lasów państwowych. 1930. Dz. U. RP nr 86, poz. 661.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zagospodarowaniu lasów państwowych. 1928. Dz. U. RP nr 36, poz. 336.
- Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na lata 2014-2030. 2013. DGLP, Warszawa.
- Szkiłkądź F. 1974. Podstawowe założenia polityki leśnej w Polsce międzywojennej i jej inspiratory. Lasy państwowe i ich czołowi administratorzy. W: Twórcy i organizatorzy leśnictwa polskiego na tle jego rozwoju. PTLZG-PWN, Warszawa. 309-321.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. 2004a. Dz. U. Nr 173, poz. 1807.
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych. 2004b. Dz. U. Nr 19, poz. 177.
- Zarządzenie Nr 13 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 5 czerwca 1996 r. w sprawie organizacji przetargów przy zlecaniu wykonywania usług jednostkom spoza Lasów Państwowych. 1996. EH/905/1/96.
- Zarządzenie nr 36 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie współpracy jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych z sektorem usług leśnych. 2011. OR-470-1/11.
- Zarządzenie nr 36 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 16 maja 2002 r. w sprawie usługowego wykonawstwa zadań gospodarczych w Lasach Państwowych. 2002. OR-470-11/02.
- Zarządzenie nr 79/36A Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie kreowania rynku usług leśnych przez Lasy Państwowe. 2004. OR-470-37/04.
- Zastocki D. 2001. Małe i średnie prywatne firmy leśne w pozyskiwaniu drewna – stan obecny i perspektywy rozwoju. Sylwan 145 (11): 39-47.
- Zastocki D., Moskaliak T., Sadowski J., Mokrzyński Ł., Dydkowski M. 2012. Lokalne uwarunkowania rozwoju prywatnych firm leśnych na przykładzie wybranego nadleśnictwa. Studia i Materiały CEPL 32 (3): 231-237.